

dr hab. Piotr Welk
Akademia Sztuk Pięknych
w Warszawie

Recenzja pracy doktorskiej Pana mgr Jerzego Rupika sporządzona w związku z przewodem doktorskim w dziedzinie sztuk plastycznych - sztuki piękne, wszczętym przez Wydział Artystyczny Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach.

Jerzy Rupik jest absolwentem Akademii Rolniczej oraz Studium Terenów Zieleni w Krakowie. W 2006 roku obronił pracę magisterską na kierunku grafika w zakresie projektowania graficznego w Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach. Obecnie doktorant na tejże uczelni. Swoje prace prezentował na wystawach w Polsce i za granicą: wystawa grafiki i fotografii w Miejskim Centrum Kultury i Sportu w Jaworznie, fotografii w ramach Labiryntu Szóstego w Kłodzku, pokonkursowej wystawie projektów logo Śląskiego Zamku Sztuki i Przedsiębiorczości w Cieszynie (2004); pokonkursowej wystawie na Międzynarodowym Biennale Fotografii Artystycznej „Dziecko” w Poznaniu, wystawie plakatu w Oświęcimiu, poświęconej 60. rocznicy wyzwolenia KL Auschwitz-Birkenau (2005); wystawie fotografii Magiczne Przestrzenie / Magische Räume w Oberschlesisches Landesmuseum w Ratingen (2006). Autor projektu parku Śląskiego Ogrodu Botanicznego w Mikołowie (2010) oraz projektu aranżacji wystawy „Montaż atrakcji” w Pyrzowicach (2015). Laureat **m.in.**: nagrody specjalnej za logo Instytutu Jazzu w międzynarodowym konkursie TAMGA – International Trademark Contest w Nowosybirsku (2006), I nagrody w ogólnopolskim konkursie na logo Uzdrowiska Kołobrzeg, nagrody marszałka województwa śląskiego w konkursie Najlepsza Przestrzeń Publiczna Województwa Śląskiego (2012), I nagrody w konkursie na logo Biblioteki Głównej Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie (2014). W 2015 r. zwyciężył w ogólnopolskim konkursie na projekt koncepcji artystycznej „Budowy Trasy Pamięci”, poświęconej ofiarom katastrof górniczych.

Przedstawiona do oceny praca doktorska Pana mgr Jerzego Rupika to prawie stustronicowa publikacja, która nosi tytuł „Transpolis – afordancje miejsca”. Autor pisze, że jest ona: „...wynikiem twórczego „uczenia się” przestrzeni Hałdy Murckowskiej. Doświadczanie miejsca obrazowane obiektami Trasy Pamięci, fotografii i filmu stanowi próbę szerszej refleksji na temat przemijania, nietrwałości antropogenicznych dzieł, a także dialogu z wybraną przestrzenią, jego historią i obecnym znaczeniem.” Temat Tras Pamięci pojawia się już wcześniej w pracach doktoranta, ale tym razem przyjmuje inną formę wizualizacji pomnika Trasy Pamięci w formie sześciennego bryły przeciętej na dwie odsunięte od siebie części, krótkiego filmu animowanego „Transpolis” oraz cyklu fotografii „Postprodukcja – Rezerwat”, całość opatrzona składającym się z kilku rozdziałów opisem teoretycznych pojęć określających miejsce i nadającym mu znaczenie. Część teoretyczną rozpoczyna od cytatu „Miejsce jest pauzą w ruchu.” Yi-Fu Tuan.

Znaczeniowe opisanie pojęcia jakim jest miejsce, punkt, początek, jest o tyle ważne, że obiekty te są bezwymiarowe, trudne do zdefiniowania a potrzebne by określać wzajemne relacje, właściwości przestrzenne i czasowe, czy chociażby stworzenie skali porównawczej.

Schemat „tras pamięci” - to konkretne punkty, które w przybliżeniu pokazują usytuowanie Hałdy Murckowskiej względem kopalń, gdzie miały miejsce katastrofy górnicze. Hałda stanowi taki początkowy punkt, ważny dla zrozumienia całości przedstawionej koncepcji.

W centrum tego schematu znajduje się pomnik, jego koncepcja bazuje na przeciętej bryle sześcienu, obłożonej arkuszami ażurowego materiału. Bryła pomnika absorbuje tę przestrzeń, dzieląc ją na część zewnętrzną i zamkniętą w środku wewnętrzną, pustą. Ażurowe ściany pozwalają na powstanie interferencji, którym autor poświęca kilka z plansz wizualizujących formę pomnika, to według mnie bardzo ważna część idei projektu.

Jeśli usytuowanie pomnika wyznaczone jest w przybliżeniu centralnie wobec innych miejsc katastrof, to podobnie jak na wodzie fale rozchodzące się z tych punktów mają szanse ulegać największym interferencjom w centrum. Zaproponowana w tej formie bryła, staje się więc, za wspomnianą Yi-Fu Tuan „... pauzą w ruchu”, a dostrzeżenie jej zmienności, wymaga obecności człowieka, obserwatora który poruszając się wokół bryły pomnika, może doświadczać tych zmian dostrzegając ruch, który cały czas otacza to miejsce.

Teoretyczna część pracy w dużej mierze dotyczy pojęć przestrzeni i miejsca, oraz rozróżnienia ich znaczeń, a także relacji między człowiekiem, miejscem i poruszaniem się. Tak więc część praktyczna i teoretyczna wzajemnie się tłumaczą i przenikają. Podobnie jest z filmem „Transpolis”, animacją stworzoną na podstawie poklatkowego zapisu śladów światła

pozostawianych przez przejeżdżające samochody. To jedna z form artystycznego definiowania tego miejsca. Jedynie w powiązaniu z miejscem jakim jest Hałda Murcka, ta filmowa impresja nabiera znaczenia i emocjonalnie definiuje ją jako miejsce podlegające zupełnie innemu wpływowi czasu, niż wszystko co ją otacza.

Kolejnym artystycznym etapem „uczenia się” i poznawania przestrzeni hałdy, jest cykl zdjęć przedstawiających przedmioty świadczące o historii tego miejsca, stopniowo stające się częścią pochłaniającej je przyrody. Zapomniane, niepotrzebne już nikomu przedmioty, stopniowo stapiają się z otoczeniem, gdzie zostały pozostawione. Na zdjęciach autor eksponuje je na postumentach galeryjnych, zwracając uwagę na ich pochodzenie i znaczenie, bo wytwory człowieka stanowią znaczną część materii, z której składa się sama hałda.

W obydwu częściach pracy, tak praktycznej jak i teoretycznej, przenikają się wątki związane z pamięcią, narracja ukryta jest w miejscach i symbolach a rolą artysty jest uczestniczenie w procesie mogącym kształtować tę narrację.

Pamięć i refleksja są potrzebne by nadać tym miejscom znaczenie, aby w trakcie zachodzących procesów mieć świadomość możliwości tego miejsca i wciąż odkrywać nowe, tytułowe afordancje. To ważne dla ludzi związanych z tym miejscem, którzy są częścią procesu zmian zachodzących wokół. Uczenie się przestrzeni wydaje się w tym kontekście trafnym sformułowaniem. Dotyczyć powinno nie tylko artysty, ale też społeczności lokalnej, to jej takie miejsca są najbardziej potrzebne. Takie realizacje mogą w tym pomóc.

Praca jest niezwykle drobiazgowo przygotowana, umotywowana emocjonalnie i intelektualnie. Doceniam wagę poruszanych problemów, refleksję towarzyszącą wszystkim elementom pracy. Praca Pana mgr Jerzego Rupika tworzy spójną całość, bogatą w znaczenia i treści, a przede wszystkim, oryginalną i wartościową artystycznie. To praca znacząca dla rozwoju dyscypliny artystycznej oraz dziedziny plastycznej, spełnia wszystkie warunki stawiane pracom doktorskim określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. W związku z powyższym wnioskuję o dopuszczenie przez Radę Wydziału Artystycznego Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach Pana mgr Jerzego Rupika do dalszego postępowania o nadanie stopnia doktora sztuk plastycznych w dyscyplinie – sztuki piękne.

Dr hab. Piotr Welk

